

Change

magazine

**Saba, St Eustatius en Bonaire
nieuwe Nederlandse gemeenten**

**EEZ: economisch gereedschap
voor ecologische bloei**

**Naast hei, bos en duin
nu ook Hollands koraal**

Deze uitgave is mede
mogelijk gemaakt door

Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit

ONGEREPTTE GROENE STIP IN DE OCEAAN

Saba, the Unspoiled Queen

Bovenwinds gelegen, vulkanisch. Weelderig, mysterieus en rein. Een smaragd van 13 vierkante kilometer, een groene stip in een aquamarijne zee. The Unspoiled Queen is nog onaangeroerd door de 21ste eeuw. Niet bewoond, wel bevolkt. Tijd voor regulering dus.

DOOR BAUD SCHOENMAECKERS

Mount Scenery FOTO CHRISTIAN KONIG

Landen op 's werelds kleinste internationale luchthaven is een avontuur. De hoogste bergtop van Nederland, Mount Scenery (872 meter) mysterieus in nevelen gehuld, is van verre te zien. Kom je dichterbij het eiland, wordt je blik snel omlaag getrokken naar het streepje asfalt op een afgevlakte uitstulping in het landschap. Om de landingsbaan te bereiken, scheert het tweemotorig vliegtuig voor 22 inzittenden rakelings langs de rotskust. Bij verkeerde wind kan niet geland worden. Binnenkort komt er een strook bij zodat dat probleem is opgelost. Groter wordt het vliegveld echter niet, al spant Saba zich goed in het toerisme te laten groeien.

Geen gokhallen en friettentten

Met 27 duikplekken in uitzonderlijke zeenatuur staat Saba in de top vijf van de wereldlijst van duikersplaatsen. Voor de wandelaar zijn er 28 hiking trails door vijf ongerepte vegetatiezones – van nevelwoud tot steppeachtig struikgebied. “Saba gaat niet voor kwantiteit, maar kwaliteit”, zegt Glenn Holm, directeur van het toeristenbureau. “Hier geen massatoerisme, geen boulevards, geen casino's. Wij zijn één met de natuur en die geeft ons mogelijkheden genoeg.” Maar die puurheid is kwetsbaar. Holm: “Een paradijs is aantrekkelijk. Een nu werkende verordening verbiedt te bouwen boven de vijfhonderd meter. Maar wat als je onder die grens iets wil neerzetten? Het is daarom zaak dat het bestemmingsplan voor Ruimtelijke Ontwikkeling snel wordt aangenomen.”

De bezorgdheid van Holm is mede ingegeven doordat negentig procent van de grond van Saba in particulier eigendom is. Voor geld is alles te koop en 'bestemmingsplan' is een gevoelig onderwerp voor particuliere grondeigenaren want het riekt naar beknotting.

Het versnipperde eigendom kan ook tegengesteld werken. Tom van't Hof, grondlegger van natuurbeheer op Saba: “Een paar jaar geleden heeft een projectontwikkelaar een plan gemaakt voor een naar zee glooiend gebied met golfbaan, jachthaven, countryclub en strand. Veel mensen zagen het wel zitten, maar een van de familieleden wilde niet verkopen en het plan werd afgeblazen. Het kan ook anders aflopen. Daarom is het belangrijk dat er regelgeving komt. Ik ben dan ook blij met de veranderingen op 10-10-10.”

Straatbeeld Windwardside, Saba FOTO SABA TOURIST BUREAU

Bouwen op rotsen

Met grote ambitie is Sabavilla's begonnen aan een project van 24 luxe villa's. “Er is er één gebouwd en die staat al vijftien jaar te koop,” zegt Van't Hof. “Saba is geen eiland voor de rijken. De jetset kan hier niet landen met hun vliegtuig noch aanleggen met hun jacht. Bovendien is het hier duur bouwen en werken de natuurlijke omstandigheden ook niet mee: rotsachtig en stijl.”

Tom van 't Hof werd in 1986 gebeld door het Sabaanse Bestuurscollege met de vraag of hij een plan wilde maken voor de bevordering van het duiktoerisme op het eiland. “Een voorwaarde was instandhouding van het mariene evenwicht. Heel bijzonder vond ik dat, een politicus die vooruit keek.”

In 1987 werd hij de eerste directeur van de Saba Conservation Foundation dat het beheer doet van zowel het zee- als landpark. Een kwart eeuw later is Saba Marine Park uitgeroepen tot nationaal park. De huidige directeur van de Foundation is Kai Wulff. “De druk op de zee neemt toe. Het aantal vissers mag dan klein zijn, enkele van hen zijn groot en onduidelijk is wat de invloed is van de vissers op het visbestand: Hoeveel vis is er nog, wat is de bijvangst, welke soorten zijn er nog? We hebben niet de juiste en meest recente data, er vindt geen monitoring plaats. We kunnen dus niet op accurate gegevens managen en er is weinig regulering.” Deze zaken staan hoog op de prioriteitenlijst van Wulff: “Dan hebben we gereedschap voor duurzame visserij wat de visstand, de biodiversiteit en het toerisme ten goede komt.”

Adaptatie

Onderzoek is ook nodig om het hoofd te

kunnen bieden aan klimaatverandering; Saba moet zich robuust kunnen aanpassen aan de gevolgen ervan. Bekend is wat klimaatverandering betekent voor kleine eilandstaten in het algemeen, maar er is weinig kennis specifiek voor Saba. Het eiland ligt hoog en wordt niet direct in zijn bestaan bedreigd door de stijgende zeespiegel. Maar de gevolgen zijn merkbaar – blekend en afstervend koraal, onverklaarbare vissterfte, warmer zeewater, opschuivende vegetatiezones, extremen in temperatuur en neerslag. Door toename van aantallen en intensiteit van orkanen wordt het koraal kapot geslagen.

Om een strategisch adaptatieplan te kunnen maken, zijn meer op onderzoek gebaseerde gegevens nodig. Wulff zou daarvoor graag een laboratorium hebben voor zowel land- als zee onderzoek. “We weten nu niet welke soorten we hebben! Ik hoop dat Nederland ons zal steunen met deskundigheid, met mogelijkheden voor opleiding en met geld natuurlijk. We moeten zorgen dat wij niet opnieuw het wiel gaan uitvinden.”

De overgang na 10 oktober biedt kansen. Conform internationaal recht wordt de Economisch Exclusieve Zone ingesteld waardoor een strook van 200 mijl uit de kust onder Nederlands gezag en beheer komt. Voor dit mariene gebied is een beheerplan opgesteld waarvan monitoring en onderzoek deel uitmaken.

Vreemde ogen dwingen

Veel vissers volgen de door henzelf gestelde regels. Maar er zijn ook wetten. Overtredingen daarop zijn lastig aan te pakken. Wulff: “De mensen kennen elkaar, zijn bevriend of familie. Dan is het moei-

Zuilen en nevelwoud

Vulkaaneiland Saba ligt grotendeels onder water. De vulkanische ondergrond in zee is voedingsbodem voor pinnacles. Dit zijn zuilen dicht bedekt met koralen, sponzen, schelpen, organismen. De mate en hoeveelheid waarin deze pinnacles rond Saba voorkomen is zeer uitzonderlijk. In het mariene gebied Sababank zijn onlangs nieuwe vissoorten ontdekt en ecosystemen van koraal, gedomineerd door unieke algengemeenschappen. Men vermoedt dat de Bank zowel kraamkamer als 'crèche' van walvissen is. In het kader van internationale verdragen, zoals de EEZ, heeft het ministerie

van LNV 100.000 euro beschikbaar gesteld voor een patrouilleboot ten behoeve voor de bescherming van de Sababank.

Boven water domineert Mount Scenery het eiland. Delen van het nevelwoud rond de top van de berg zijn uniek in de wereld. De omstandigheden brengen een grote hoeveelheid bijzondere planten- en diersoorten voort. Er loopt één weg over het eiland van het vliegveld naar de haven. Voor hun watervoorziening maken de Sabanen gebruik van ontzilt zeewater. Daarnaast zijn er ondergrondse cisterns waar regenwater in wordt opgevangen.

lijk handhaven en straffen opleggen. Als Saba een Nederlandse gemeente is, zal dit veranderen, zeker als voor handhaving mensen van buiten het eiland worden aangetrokken. Vreemde ogen dwingen." Informeel is er samenwerking met en tussen de vissers. Wulff: "Ze informeren ons als er een tanker in de buurt is of als er vissers van andere eilanden zijn. Dan benaderen wij de kustwacht. Verder is er weinig gezamenlijkheid onder hen." Om die reden is Wulff sinds kort gevraagd de vissers te vertegenwoordigen in het proces voor de inrichting van de EEZ (*zie pag. 20*).

Veel is in regels te vangen. Dat geldt niet voor de Lion Fish. Wulff: "Dit beest is rampzalig voor de lokale vissers en voor de visstand: de kreeft, de wawoe, de red snapper, de reef fish. Al die soorten lijden onder de aanwezigheid van de Lion Fish." Het beest is moeilijk te bestrijden. Meer dan tachtig procent van de eitjes komt uit, er

Het nevelwoud op Mount Scenery FOTO HENKJAN KIEVIT

zijn geen natuurlijke vijanden en zelf lust de carnivoor alles.

Van alle eilanden komen rapporten binnen dat Lion Fish is gesignaleerd. Uitroeien is onmogelijk. Wulff: "Het enige dat we kunnen doen om de aantallen in toom te houden, is zoveel mogelijk van die vissen te vangen." Hiertoe worden duikers speciaal getraind en is door alle parken een grote campagne gestart onder de naam Wanted.

Maar ook dat vangen is geen sinecure. De vis heeft soms 18 prikvinnen en kan daarmee pijnlijke steken uitdelen die ademhalingsproblemen kunnen veroorzaken. Het vleesetende beest wordt maximaal 40 centimeter lang en kan wel 15 jaar oud worden.

Ook duikscholen maken zich zorgen want als er niets gebeurt, is er straks geen andere vis dan deze koraalduivel te zien. Van 't Hof beschouwt het probleem van de Lion Fish met een nuchtere opstelling: "Evolutionair gezien zullen er wel vijanden komen. Wie zijn wij trouwens om te zeggen dat deze vis hier niet thuishoort? We weten nog zo weinig van de zee." De koraalduivel heeft in ieder geval een ding dat tegen hem werkt: hij smaakt lekker.

Indringers

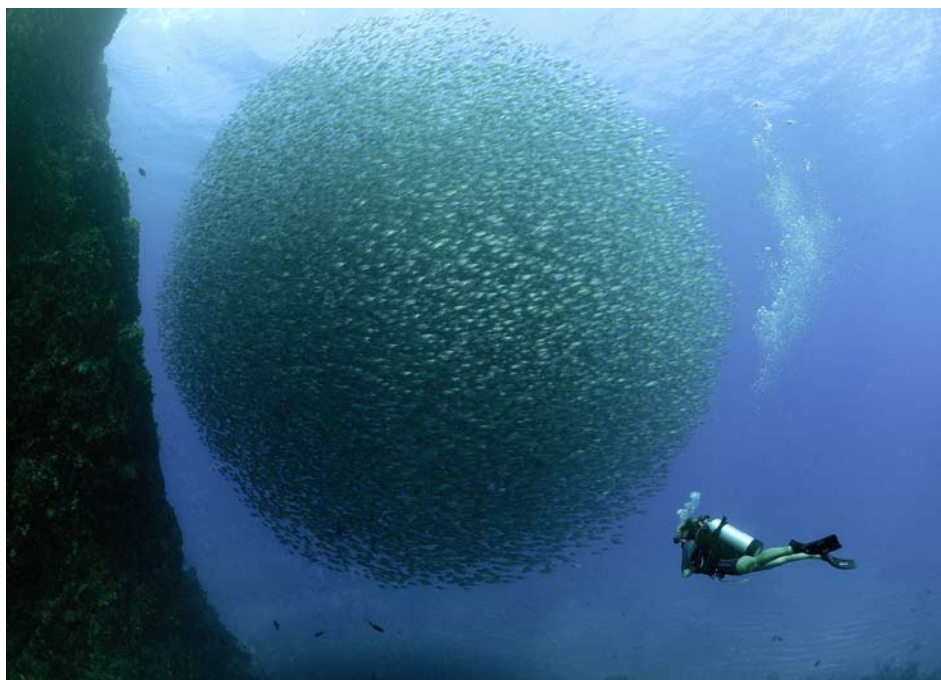
Klimaatverandering, reizigers, tankers die water lozen - het zijn allemaal oorzaken waardoor uitheemse soorten Saba en haar wateren binnendringen.

"Aan land hebben we het alles-verstikkende Coralita, slangensoorten die hier van oudsher niet voorkomen, planten die we niet eerder zijn tegengekomen en natuurlijk de geiten", zegt Kai Wulff. Al zien sommigen geiten niet meer als uitheems omdat ze hier al decennia op het eiland zijn. Net als op de andere eilanden lijkt de oplossing een puur politieke kwestie, die wordt bekrachtigd door de straatleus 'One goat, one vote'.

Wulff: "Het is geen taak van een natuurbeheerder, maar we denken graag mee en melden dat de geiten onze biodiversiteit bedreigen. En dan kom je dus direct aan onze belangrijkste bron van inkomsten: toerisme." Ook hier is handhaving een probleem door de onderlinge banden van de eilanders, die graag overtredingen van een vriend of familielid door de vingers zien.

Scheiden

Bij de haven vindt een afgraving plaats. De stenen worden verpulverd tot uniek zwart

Duiken bij Saba FOTO HANS LEIJNSE

**Saba is geen eiland voor de jetset.
Er kan niet met een jet worden geland
en een fancy jachthaven is er niet**

zand. "Het beste zand van de Cariben", volgens een van de crushworkers. Als de bezoeker zijn pad vervolgt, komt hij niet veel verderop bij de vuilstortplaats. "Ik weet dat dit wordt aangepakt", zegt Wulff, "maar nu is het vreselijk." Er is geen afvalscheiding dus alles wordt er gedumpt. Zelfs olie. Terwijl elektriciteitsmaatschappij GeBe alle olie inneemt en weer hergebruikt. Maar dat moet je maar net weten." De zwarte walmen uit de rij pijpen langs de pier geven het geheim prijs waar GeBe zijn generatoren op laat draaien.

Net als op Statia en Bonaire werkt het ministerie van VROM voor Saba aan een masterplan voor de afvalinzameling, scheiding en verwerking.

Op de terugweg rijden we naar *The Ladder*. Een historische trap die de Sabanen gebruikten om de aanvoer van producten van de schepen naar de hoog gelegen dorpen te sjouwen. Zacht klinkt het geronk van de Winair vliegmachine. 22 mensen verlaten het kleinste vliegveld ter wereld. ■

St Eustatius National Parks Visitor Centre
Gallows Bay, St Eustatius
Phone +599-717-5010
manager@statiapark.org
www.statiapark.org

Tom van't Hof
tomvanthof@hotmail.com

Kai Wulff
kai_wulff@mac.com

Glenn Holm
tourism@sabagov.com

FOTO'S: SHAPE, FOTOGRAFEN VOOR NATUURBEHOUD

Colofon

Change Magazine wordt thematisch samengesteld en verschijnt drie tot zes keer per jaar.

Hoofredactie

Baud Schoenmaeckers

Chef Redactie

Maartje Smeets

Redactieraad

Namens het ministerie van LNV hebben zitting in de redactieraad: Ton Akkerman, Robert Jan Croonen, Hayo Haanstra, Myronne Heckmann, Carel Heringa, Henk Groenewoud, Reinder Schaap, Mariska Bottema, Roelof Jan Donner, Cathrien de Pater.

Aan dit nummer werkten mee

Daniëlle van Gils, Ruud Koornstra, Anita Wouters.

Bladcoördinatie

Antoinette Kleinhaarhuis

Vormgeving

Jacqueline Elich, Coen Mulder, Monique Willemse

Uitgever

Gerda ten Den

Lithografie

Nederlof, Heemstede

Druk

Thieme Media Services

Oplage

8.000 exemplaren

Dit nummer is gedrukt op FSC gecertificeerd papier en verpakt in composteerbare biofolie

Redactieadres

Synergos Communicatie
Postbus 5171
2000 CD Haarlem
Tel: 023-5442751
info@changemagazine.nl
www.changemagazine.nl

Comité van aanbeveling

Dr. Ton Akkerman (LNV kwartiermaker BES eilanden), Prof. Dr. Frans Berkhout (Directeur Instituut voor Milieuvraagstukken, VU), Toon Bullens (Voorzitter Federatie van Onderlinge Verzekeringsmaatschappijen), Drs. Daan Dijk (Adjunct-directeur Duurzaamheid, Rabobank Nederland), Prof. Dr. Ing. Jan Willem Erisman (unitmanager Biomassa, Kolen & Milieuonderzoek, ECN), Johan van de Gronden (algemeen directeur Wereld Natuur Fonds), Hayo Haanstra (coördinator Klimaatbeleid, Ministerie LNV), Prof. Dr. Pim Martens

(Directeur ICIS-Universiteit Maastricht), Drs. Joop Oude Lohuis (teamleider Klimaat en Mondiale Duurzaamheid, PBL), Prof. Dr. Pavel Kabat (Wetenschappelijk Directeur onderzoekprogramma Klimaat voor Ruimte), Ir. Annemarie van der Rest (Manager Health, Safety and Environmental Affairs, Shell Nederland), Mr. Sandra Korthuis (lid Directieraad, VNG), Prof. Dr. Ir. Pier Vellinga (Voorzitter onderzoek-programma Kennis voor Klimaat), Prof. Dr. André van der Zande (Secretaris-Generaal, Ministerie LNV), Prof. Dr. Ir. Chris Zevenbergen (Directeur Dura Vermeer Business Development BV).

Coverfoto

Henkjan Kievit